

Батринчук Зоряна Романівна,

ORCID ID: 0000-0001-8822-8226

*кандидат філологічних наук, доцент,**асистент кафедри англійської мови**Чернівецький національний університет**імені Юрія Федьковича***Кравчук Оксана Юріївна,**

ORCID ID: 0009-0000-7958-3453

*здобувач вищої освіти**Чернівецький національний університет**імені Юрія Федьковича*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ШІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

USING AI TOOLS DURING ENGLISH LESSONS TO IMPROVE STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE

У статті розглядається використання засобів штучного інтелекту як потужного й ефективного інструменту на уроках англійської мови для формування й вдосконалення іншомовної комунікативної компетентності учнів. На основі аналізу останніх досліджень та публікацій визначено, що штучний інтелект користується популярністю серед сучасних методів навчання іноземної мови. Таким чином, було описано його головні особливості. Крім того, виокремлено проблеми, що заважають учням вільно розмовляти іноземною мовою, які пов'язані з відсутністю автентичного мовного середовища та обмеженими можливостями учнів практикувати спонтанне мовлення в класі, зокрема через емоційні фактори, такі як страх зробити помилку й бути засудженим. Особливу увагу приділено аналізу та опису платформ, побудованих на основі ШІ, зокрема «Gliglish», «ElsaSpeak», «SmallTalk2me», «Talkpal» та «Character.ai». Наведено характеристику їх функціоналу та можливостей щодо вдосконалення усного мовлення учнів, корекції вимови, побудови реалістичних мовних ситуацій та надання індивідуального зворотного зв'язку. Більше того, зазначено можливість їх поєднання з іншими методами навчання, такими як «Flipped classroom learning», комунікативним підходом, у поєднанні з рольовими іграми, дебатами. Така комбінація допомагає створити динамічне й мотиваційне навчальне середовище. У статті наводяться практичні приклади завдань, рольових ігор та дебатов із використанням ШІ, що дозволяє учням практикувати мовлення в реальному, або ж наближеному до реальності контексті. Спираючись на аналіз функціоналу вищезгаданих платформ на основі ШІ доводиться доцільність їх інтеграції у навчальний процес, що має на меті вдосконалити іншомовну комунікативну компетентність учнів.

Ключові слова: комунікативна компетентність, штучний інтелект, платформи на основі ШІ, інтерактивне навчання, реальний контекст, аналіз мовлення.

The article considers the use of artificial intelligence as a powerful and effective tool in English lessons for the formation and improvement of students' foreign language communicative competence. Based on the analysis of recent research and publications, it has been determined that artificial intelligence is popular among modern methods of teaching a foreign language. Thus, its main features have been described. In addition, problems that prevent students from speaking a foreign language fluently have been highlighted. Normally, they are associated with the lack of authentic language environment and limited opportunities for students to practice spontaneous speech in the classroom, in particular because of emotional factors such as fear of making a mistake and being judged. Special attention has been paid to the analysis and description of AI powered, precisely «Gliglish», «ElsaSpeak», «SmallTalk2me», «Talkpal», та «Character.ai». Their functionality and capabilities for improving students' oral speech, correcting pronunciation, building realistic speech situations, and providing individual feedback have been described. Moreover, the possibility of combining them with other teaching methods, such as «Flipped classroom learning» and the communicative approach, along with role-playing, debates, and mini-dramas, has been indicated. Such combination helps to create a dynamic and motivating learning environment. The article provides practical examples of tasks, role-playing, and debates using AI, which allow students to practice speaking in a real or close-to-real context created with the help of AI. Based on the analysis of the functionality of the above-mentioned AI powered platforms, the feasibility of their integration into the educational process, which aims to improve students' foreign language communicative competence, has been suggested.

Key words: communicative competence, artificial intelligence, AI-powered platforms, interactive learning, real context, speech analysis.

Постановка проблеми. У сучасному світі все більшої популярності набуває використання штучного інтелекту у різних сферах діяльності. Виключенням не є й інтеграція ШІ у навчальний процес, зокрема використання його як інструменту для розвитку й практики навичок говоріння на уроках англійської мови.

Головною проблемою є те, що в більшості випадків, учні, які вивчають іноземну мову, не мають достатньо можливостей для практики спонтанного мовлення під час уроків англійської мови. Через обмежений контакт з мовою, що вивчається, у реальних контекстах формуються емоційні фактори, такі як страх зробити помилку та бути засудженим.

Важливість цієї проблеми, полягає у тому, що такі емоційні фактори, спричиненні обмеженою взаємодією з реальною мовою, мають значний вплив на продуктивність учнів, коли доводиться говорити іноземною мовою у спонтанних ситуаціях, тобто без попередньої підготовки.

Стрімкий розвиток штучного інтелекту, дозволяє використовувати різні платформи, побудовані на його основі, для розв'язання цієї проблеми. Таким чином, необхідно створювати сприятливі умови для розвитку комунікативної компетентності учнів через систематичну практику спонтанного мовлення у реальних чи наближених до реальності контекстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За останні роки дослідження у сфері розвитку іншомовної комунікативної компетентності за допомогою засобів штучного інтелекту значно зросли. Багато науковців та методистів займаються дослідженням ШІ як інноваційного інструменту для інтеграції у навчальний процес.

Серед таких можемо виокремити: Cansu A.K., та Büsra G.A., які акцентують увагу на розгляд штучного інтелекту як засобу під час вивчення англійської мови для сприяння говоріння учнів.

Деякі науковці, до прикладу Manggiasih L.A., Loreana Y.R., Azizah A., та Nurjati N. ставлять питання про сильні сторони та обмеження, які пропонують платформи на основі штучного інтелекту в оцінці рівня володіння англійською мовою учнів. Вони підкреслюють доступність, зручність, та водночас приватність, яку надають засоби ШІ під час використання їх на уроках. Крім того, зазначають їх послідовні критерії та негайний відгук на мовлення учнів, що спрощує роботу вчителя та допомагає уникнути упереджень стосовно оцінки з боку учнів. Проте, вони вказують на такі недоліки ШІ як відсутність людської взаємодії та можливість технічних проблем.

Разом із тим, Fitria T.N. та Stankovic N. згадують у своїх дослідженнях переваги використання ШІ під час уроків для вчителів, виокремлюючи можливість знайти слабкі сторони кожного учня завдяки відгуку ШІ на їх мовлення; підкреслюють зможу урізноманітнити навчальний процес, таким чином сприяти динамічному навчальному середовищу та кращому залученню учнів під час уроків.

На основі аналізу останніх досліджень та публікацій, можемо зробити висновки, що використання засобів штучного інтелекту користується значним попитом. Проте, все ще актуальним залишається ширше розкриття функціоналу та власне інтеграція платформ на основі штучного інтелекту, поєднуючи їх з вправами усного типу під час уроків для успішного розвитку комунікативної компетентності учнів.

Метою статті є дослідження платформ на основі штучного інтелекту та опис їх функціоналу й використання на уроках англійської мови для розвитку комунікативної компетентності учнів.

Виклад основного матеріалу. Формування комунікативної компетентності учнів є невід'ємною частиною вивчення будь-якої іноземної мови, оскільки добре сформовані комунікативні навички є запорукою успішного спілкування з іншими людьми у різних соціокультурних контекстах, які сприяють розумінню та інтеграції у міжкультурний діалог.

Перш за все, розглянемо поняття комунікативної компетентності. Насправді, протягом багатьох років вчені, як українські, так й іноземні, трактують його та розробляють теоретичні концепції й моделі по різному. Тому, буде доцільно розглянути деякі з таких трактувань лінгвістів, оскільки не існує єдиного правильного поняття комунікативної компетентності.

Зазначаємо, що термін «комунікативна компетентність» вперше з'явився в соціальній психології, де його розглядали як вміння встановлювати та підтримувати успішне спілкування з іншими людьми, в той час володіючи знаннями та навичками [5, с. 209]. Водночас, північноамериканський лінгвіст та антрополог Делл Хаймс використовував поняття комунікативної компетентності для трактування ключових аспектів щодо знання та використання мови. З його точки зору, вона передбачала вміння правильно використовувати мову у контексті. Крім того, лінгвіст вважав, що здатність встановлювати та підтримувати успішне спілкування не ґрунтується лише на граматичних знаннях, а залежить від контексту, включаючи низку способів, таких як говоріння,

письмо, свист, спів, чи навіть гру на барабанах. Саме тому, він виокремлює комунікативну компетентність як систематичний процес, який формується через соціалізацію до способів використання мови, беручи участь у певних спільнотах [7, с. 1].

З іншого боку, такі науковці, як Лошкіна О., Смагіна Т., Пометун О., Данилова Г., Ситник О. та ін. розглядають комунікативну компетентність як поняття, що полягає в знаннях, навичках та досвіді, й охоплює здатність та вміння ефективно застосовувати їх у професійно-практичній діяльності [1, с. 71].

Разом із тим, на думку Добротвора О. та Якобсона Р., комунікативну компетентність слід трактувати за інформаційним підходом, який полягає у вивченні психологічних аспектів прийому та передачі інформації, а також аналізі характеристик комунікатора, реципієнтів, та засобів спілкування. Крім того, такий підхід дозволяє визначити комунікативну компетентність як вміння говорити, слухати, читати, і писати [2, с. 58].

Водночас, Леонтьєв О. та Почепцов Г. використовують лінгвістичний підхід, де комунікативна компетентність розглядається як основа успішної комунікації у соціокультурних контекстах, що забезпечує певний вплив на учасників комунікації [3, с. 5].

Таким чином, можемо підсумувати поняття комунікативної компетентності, як здатність людини, в першу чергу ефективно спілкуватися з іншими у різних соціокультурних контекстах, в той же час, застосовуючи певні знання та навички на практичному рівні для розуміння учасників розмови та підтримання успішного спілкування.

Маємо підкреслити, що у сучасній освіті все більшої популярності набуває використання засобів штучного інтелекту як ефективного інструменту для вивчення іноземної мови. Спираючись на те, що часто учням бракує практики використання цільової мови у реальному й актуальному контексті, чудовим рішенням може слугувати інтеграція у навчальний процес платформ на основі штучного інтелекту.

Яскравим прикладом є платформа під назвою «Gliglish», яка спрямована на розвиток та вдосконалення, у першу чергу, навичок говоріння, та слухання. Платформа пропонує можливості для ефективної практики навичок говоріння. До прикладу, рольові ігри на основі персонажів, або ж чат-бот, який дозволяє підібрати будь-які теми для обговорення зі штучним інтелектом, відповідно до потреб та інтересів учнів. Крім того, «Gliglish» пропонує можливість для практики навичок

говоріння у реальному та спонтанному мовленні у різних соціальних контекстах, наприклад у супермаркеті, або ж в ресторані [6, с. 11]. Серед інших особливостей даної платформи, можемо виокремити наступні: змогу вибирати швидкість мовлення III, комфортну для учнів та можливість перекласти незрозуміле слово чи речення одразу на платформі, натиснувши на нього. Найголовнішою перевагою є те, що в кінці будь-якої розмови з чат-ботом чи рольової гри, де практикувалися навички говоріння, надається структурований відгук на граматику та вимову з розлогим поясненням, що допомагає учням зрозуміти свої помилки та у подальшому уникати їх.

Не менш ефективним інструментом, можемо виокремити платформу під назвою «ElsaSpeak». Головною метою якої є розпізнання та аналіз мовлення за допомогою штучного інтелекту. Крім того, вона пропонує сценарії для систематичної практики навичок говоріння у контексті з віртуальною людиною, де учні мають змогу вільно висловлювати свої думки та задавати будь-які питання щодо обраної теми. Маємо підкреслити, що дана програма надає можливості для розпізнання та аналізу мовлення, зокрема перевірку вимови та інтонації, спеціальний навчальний план, можливість скласти безкоштовні іспити для оцінки навичок говоріння, та безкоштовний онлайн-словник. Разом із тим, кожен учень в кінці розмови з віртуальною людиною отримує бали за вимову, розуміння, інтонацію, та правильне вживання слів у контексті.

Серед інших засобів штучного інтелекту для розвитку комунікативної компетентності можемо виокремити «SmallTalk2me» та «Talkpal». Ці платформи побудовані на принципі, зазначеному нами раніше. Для першої характерним є запис та аналіз голосів користувачів. Окрім розпізнання мовлення, вона пропонує цілком точну та швидко оцінку рівня володіння англійської мови та відгук на навички говоріння учнів [9, с. 136]. «Talkpal» – програма, створена на основі штучного інтелекту, яка спрямована, не тільки на розвиток навичок говоріння учнів, а й читання, слухання, та письма. Принагідно наголосимо, що ця платформа пропонує можливість спілкуватися з чат-ботом, обговорюючи теми, відповідно до інтересів кожного учня. Крім того, якщо учень не знає як відповісти на питання, задане III, можна використати запропоновану альтернативну відповідь відповідно до реального потоку діалогу [6, с. 11].

Перейдемо до більш творчої платформи на основі III під назвою «Character.ai». Саме тут учні

мають змогу створити власного персонажа з яким хотіли б вести розмову. Більше того, вони можуть вибрати будь-яке ім'я відомої акторки чи співака, додати власний опис цього персонажа, фото, та створити голос, який буде підходити для обраного співрозмовника. Важливо зазначити, що учень може навіть зателефонувати віртуальному розмовнику та практикувати навички говоріння у спонтанному мовленні. Таким чином, платформа «Character.ai» не тільки допомагає практикувати навички говоріння, а й робить навчальний процес більш інтерактивним та сприятливим до індивідуальних потреб учнів.

Маємо підкреслити, що вищезазначені засоби ІІІ можемо також поєднувати з іншими методами навчання у процесі формування комунікативної компетентності учнів на уроках англійської мови. Прикладом такої комбінації може слугувати метод «Flipped classroom», головною метою якого є самостійне опрацювання матеріалу, чи завдання, вдома, а згодом активне обговорення проблеми навчальної теми й виконання інтерактивних завдань під час уроку [4, с. 23]. Даний метод може бути поєднаним з такими платформами на основі ІІІ, як: «ElsaSpeak» чи «SmallTalk2me». Перейдемо до власне прикладу завдання на основі такої комбінації. Учні практикують розмову з віртуальною людиною вдома, обговорюючи відповідну тему, яку задав вчитель, наприклад «організація вечірки», використовуючи ці платформи. Як правило, в кінці діалогу кожен учень отримує бали та відгук на допущені помилки, інтонацію, та вимову. Згодом, вчитель організовує інтерактивне завдання, до прикладу обговорення теми, у нашому випадку «організація вечірки», у класі. Таким чином, після того, як учні поспілкувалися вдома з штучним інтелектом та накопичили ідеї, вони разом, під час навчання у класі, узагальнюють тему та діляться тими знаннями, які вони отримали індивідуально. Крім того, після колективного обговорення, вони аналізують помилки, які штучний інтелект виокремив у аналізі їх мовлення під час самостійної роботи. Відтак, учні зможуть не тільки ефективно практикувати навички говоріння у реальному контексті, а й стати активними учасниками інтерактивного та успішного навчального процесу.

Ще одним сприятливим методом навчання для поєднання з засобами ІІІ є «комунікативний підхід», який має на меті розвинути навички говоріння учнів через систематичну практику мови у реальному, або наближеному до реальності контексті, удосконалюючи всі аспекти мовлення, а саме точність, ясність, інтонацію, вільність, та обсяг.

Ключовими аспектами комунікативного підходу є рольові ігри, які пропонує платформа «Gliglish» на основі ІІІ. Таким чином, можна влаштувати, так званий, квест. Наприклад, кожен з учнів бере на себе роль туриста, який, гуляючи вулицями нового міста, зголоднів. Їх завдання полягає знайти ресторан, де вони мають попросити меню в офіціанта, яким виступає ІІІ, вибрати якусь страву, та в кінці розрахуватися і залишити відгук на обслуговування. Окрім розвитку комунікативної компетентності під час такої рольової гри з ІІІ на платформі «Gliglish», метою цього завдання є те, що учень, який найшвидше та найкраще впорається із діалогом з віртуальним персонажем, отримає додаткові бали, або невеликий подарунок, що і сприяє мотивації учнів до активної участі у навчальному процесі. Слід підкреслити, що результати такого квесту будуть залежати від аналізу відгуку на помилки та мовлення учнів в загальному, в кінці кожної розмови з штучним інтелектом. Таким чином, учні зможуть не тільки розвивати та практикувати навички говоріння, а й матимуть можливість бути активно залученим під час навчання у класі.

Наостанок, розглянемо ще один приклад поєднання засобу ІІІ з іншою діяльністю. Комбінування дебатів, як навчальної діяльності, який базується на прямій комунікативній взаємодії та вимагає дискурсивних навичок для захисту власної думки, чи прийняття компромісу, з платформою «Character.ai» є чудовою ідеєю. Маємо підкреслити, що використання дебатів на уроках англійської мови, є корисним інструментом не тільки для розвитку комунікативної компетентності, а й для вивчення іноземної мови в цілому, оскільки учні у даному випадку залучені різними когнітивними та лінгвістичними способами, обговорюючи тему, враховуючи різні точки зору, беручи участь інколи навіть у складному процесі обговорення, який вимагає від дискурсантів бути активним слухачем оратора, та критично мислити [8, с. 1509–1510]. Розглянемо приклад завдання, де можемо використати таку комбінацію підходів до навчання. Перш за все, необхідно обрати тему дебатів, наприклад, «Бути вегетаріанцем чи їсти м'ясо?». Наступним кроком, є розділення ролей під час дискусії. Учні можуть бути однією спільною групою, яка виступає проти вегетаріанства, а створений персонаж на платформі «Character.ai», за вегетаріанство. У той же час, вчитель бере на себе роль модератора, який повинен контролювати дотримання всіх правил та ведення процесу обговорення. Таке поєднання із засобом ІІІ допомагає успішно розвивати комунікативну компетентність

учнів. Крім того, така діяльність моделює ситуацію реального спілкування, адже учні не знають заздалегідь, якою може бути відповідь штучного інтелекту, що сприяє тренуванню швидкості мислення в діалозі, створюючи для них можливість практикувати навички говоріння у віртуальному, проте реалістичному середовищі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З огляду на викладене вище, можемо стверджувати, що формування комунікативної компетентності, яка полягає в здатності людини успішно спілкуватися з іншими у різних соціокультурних контекстах, застосовуючи знання та навички на практичному рівні, є ключовим аспектом вивчення іноземної мови.

Водночас, використання засобів ШІ на уроках англійської мови під час розвитку комунікативної

компетентності учнів допомагає прискорити процес її формування та вдосконалення. Такі платформи, побудовані на основі ШІ як «Gliglish», «ElsaSpeak», «SmallTalk2me», «Talkpal», «Character.ai», окрім інструментів для аналізу мовлення, пропонують цікаві рольові ігри, діалоги з чат-ботами та уявними персонажами, створюючи умови для спонтанної практики мовлення у реальному, або ж наближеному до реальності контексті, таким чином, дають змогу учням систематично взаємодіяти з іноземною мовою. Більше того, можемо комбінувати платформи на основі ШІ з іншими методами навчання, такими як «перевернуте навчання» та комунікативним підходом, разом із рольовими іграми й дебатами, створюючи сприятливе навчальне середовище для вдосконалення навичок комунікативної компетентності учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гавриляк Л. С. Комунікативна компетентність як складова підготовки сучасного фахівця. *The art of scientific mind*. 2019. № 3. С. 71–72.
2. Добротвор О. В. Комунікативна компетентність як предмет наукового дослідження. 2013. С. 58–59.
3. Ковальчук І. С., Суховецька С.В., Колодій-Загільська О. А. Базові наукові підходи формування комунікативної компетентності студентів не мовних спеціальностей під час вивчення англійської мови. *International journal of innovation technologies in social science*. 2019. 6(18). С. 5.
4. Макарова А. А. Розвиток англійської комунікативної компетентності учнів старшої школи засобами «Flipped learning»: магістерська робота. Хмельницький, 2024. 111 с.
5. Чеботарьова І. О. Комунікативна компетентність: теоретичний аспект. Харків, 2014. Вип. XXXVI. 209 с.
6. Cansu A. K., Büsra G. A. Review of Generative Artificial Intelligence (GENAI). Tools in Second/Foreign Language Teaching. *EJERCongress 2024 International Eurasian Educational Research Congress Conference Proceedings*. 2024. P. 11.
7. Lillis Theresa. Communicative Competence. *Encyclopaedia of Language and Linguistics*. 2005. P. 1.
8. Pezhman Zare, Moomala Othman. Classroom Debates as a Systematic Teaching/Learning Approach. *World Applied Sciences Journal*. 2013. Vol. 28, No 11. P. 1509–1510.
9. Manggiasih L. A., Loreana Y. R., Azizah A., Nurjati N. Strength and Limitations of SmallTalk2Me App in English Language Proficiency Evaluation. *Teaching English Language and Literature Journal*. 2023. Vol. 11, No 2. P. 136.